

Ugglehöstar på Torhamns udde

Anders Loell

Vissa höstar, i regel med ett par års mellanrum, händer det att det dyker upp gott om pärlugglor i Blekinge. Min första pärlugglehöst var 2008. Då kom det tidigt rapporter från Ottenby om hur det närmast kryllade av dessa troll. För egen del gjorde jag då mitt första försök att nattetid dra isär näten och lyckades en tidig morgon få tag på min första pärluggla.

Tyvärr så fanns inte möjlighet att vara ute så mycket den hösten på grund av studier i Kristianstad men stilla nätter hände det att jag satt och tänkte ”Om man ändå varit ute vid fågelstationen.”. En som däremot var ute ett par nätter 2008 var Christer Herremo och han lyckades på ett par nätter dra upp fångsten till dryga fyrtio märkta pärlugglor.

Hösten 2011

Att jag åkte ut den där första kvällen i september 2011 var en ren tillfällighet. En kväll när jag inte hade något att göra och råkade titta ut genom fönstret konstaterade jag att flaggan på flaggstången utanför hängde slak. I mitt huvud fanns då den generella tanken att ugglor tycker om vindstilla och klara nätter och att det kanske kunde vara värt en tur ut till udden.

Första pärlugglan 2011. Foto Anders Loell.

Sagt och gjort. Jag gav mig ut till Torhamns fågelstation och drog isär näten. Rundorna gick och ingenting hände förrän fram emot 23-tiden då det hängde en ljus boll i näten närmast fågelstationen; en pärluggla! Ett bildmeddelande skickades över till Simon Wernsköld som då befann sig på Ottenby fågelstation och endast ett par minuter senare fick jag ett meddelande tillbaka av honom om att de också fångat en pärluggla. Naturen ut till udden fortsatte under hösten och pärlugglorna fortsatte att komma. Olof Persson kom och introducerade en mp3-spelare och bärbar högtalare till fågelstationen vilket ökade fångsten.

Många av kvällarna inleddes med att horn/jordugglor svepte omkring i skymningen, men aldrig att de nattetid hamnade i nät. Dock lyckades jag till slut fånga totalt två jordugglor med hjälp av håv och lampa.

Hösten 2012

Denna höst blev mer organiserad än den föregående hösten. Redan kring den 10 september påbörjade jag försöken att hitta ugglor på Torhamns udde men utan framgång. Dock kunde jag få tag på en myrspov som gladde.

Den 17 september hängde så den första pärlugglan för denna höst och ytterligare tre följde under kvällen. Road upptäckte jag att den första ugglan 2011 fångades den 16 september. Efter det har mitten av september blivit utgångsdatum för höstarnas ugglesatsningar. Då jag lovat att höra av mig till lite personer om det verkade bli ugglor så blev den första publika ugglekvällen i slutet av september.

Ur evenemangsynpunkt kunde det knappast börja bättre. Fem besökare fick uppleva 13 pärlugglor och 2012 års besökssuccé grundlades där. Efter det så försökte jag och ett par ringmärkare till hålla någon ugglekväll i veckan. Allteftersom pärlugglorna fortsatte att strömma in till udden så gjorde också besökarna det. En del var hårdslitande fältskådare man knappt aldrig ser på udden annars, några kom långväga från Kristianstad och ytterligare andra var vänner och bekanta som kanske var vid en fågelstation för första gången. Och allt detta mitt i natten!

Uggleguidning. Foto: Anders Loell.

Allt eftersom hösten gick började vissa tendenser bli tydligare och tydligare. Bilden av att det måste vara helt vindstilla försvann rätt så snabbt. Exempelvis så berättade Olof att han sett en pärluggla dra ut mot öarna i hård vind och regn. Andra kvällar var det vindstilla och inte en ugglan i sikte. En titt på vindriktningar talade sitt tydliga språk: kvällar med ostvind var värdelösa medan det

vid väst- och nordvästvind var som bäst. Vindstyrkan verkade spela mindre roll i det hela.

Den sista ugglekvällen hölls i slutet på oktober och lockade tjugotalet besökare. Barn som vuxna, skådare som icke-skådare, fick njuta av en fin natt men tyvärr inga ugglor. En annan minnesvärd natt var den mellan 6:e och 7:e oktober. Jag och Hans Evefalk gav oss ut och jag minns att jag hade stora förhoppningar innan mörkret. Förhoppningarna infriades då det fullständigt kryllade av pärlugglor på udden och totalt 27 kunde plockas ur näten, 26 stycken försågs med ring och en norsk kontroll.

Andra ugglor

Det var inte bara pärlugglor som rörde sig i markerna denna höst. Jag tog mig ett par dagar ledigt från udden och åkte över till Ottenby fågelstation. En av dagar jag var där så får jag ett telefonsamtal från Andreas Eriksson, som för tillfället befann sig på Torhamns fågelstation. Andreas frågade om jag hade numret till en lokal Karlskronaskådare, vilket jag inte hade. Men jag frågade ju så klart ”hurså?”. Svaret kom som en kalldusch för en trogen Torhamnsskådare som knappt aldrig hittar till någon annan lokal än ut till ringmärkarkuren på fågelstationen: ”Det sitter en hökuggla inne i ringmärkardungen”. En synnerligen jobbig känsla... Andreas och övriga närvarande gjorde tappra försök att lyckas fånga djuret som vid ett tillfälle ska ha vänt i nät. När jag väl kommit hem igen från min Ölandsvistelse var ugglan borta från udden. Lyckligtvis fick jag njuta av en hökuggla senare men då ända bort mot Lindö.

Den 10:e oktober hade varit ytterligare en trevlig kväll på udden, återigen med mycket folk som besökte udden. Jag var trött och begav mig hemåt lite tidigare än vanligt. Näthopdragning lämnade jag åt de ringmärkare som var kvar. På väg upp till bilen lyste jag lite i buskar och träd med lampor som började få slut på batteri. Uppe vid parkeringen hittar jag ögonreflexer. Pärl- eller kattuggla är första tanken. Då jag kommer närmare konstaterar jag att den är för stor för en pärluggla, alltså blir det kattuggla av den. Kommer ytterligare närmare och börjar känna mig lite olustig: ”Kattugglor har inte vita crescenter i ansiktet...” är tanken som går genom mitt huvud. Fyra meter framför mig sitter en lappuggla...

”Fan” är första tanken. Vad gör jag nu? Tittar på telefonen: 4% batteri kvar, för lite batteri för att kunna ta bilder. Fånga in den? Misslyckas det och de andra får garanterat inte se den. Ringer till Christer Herremo som sitter hemma: -”Jag har en lappuggla vid parkeringen!”. -”Jag kommer” svarar Christer. Ringer till fågelstationen: inget svar. Ringer igen: en av gästerna svarar och får i örat. ”Säg till dem andra att det sitter en lappuggla vid parkeringen”. Följande minuter är en evighet. Jag och ugglan tittar på varandra. Var tusan är de andra? Ugglan vänder sig om och fjädrar sig, djuret är gigantiskt! Men var är mina kamrater? Ugglan får nog och lämnar oxeln den sitter i och det sista jag tycker mig se av den är ett par ögonreflexer 30-40 meter bort i ett träd, men lamporna är för dåliga för att kunna ha

säker koll på den. ”Skit!”

Några minuter efter att ugglan lämnat oxeln dyker mina kamrater upp och ugglan söks en stund. Men att hitta en lappuggla mitt i natten med dåligt ficklampsken som uppbackning på Torhamns udde är inte lätt och eftersöket gav ingenting.

Hösten 2013

Hoppet om 2013 var begränsat men insatsen för ugglorna gjordes ändå. För första året genomförde jag, AnnSofi Sandberg och Olof Persson en nattexkursion på udden. Tanken var enkel: sätta upp ett datum i förväg i bra uggletid, få ut folk till udden och bjud på en udda men trevlig upplevelse. Vädret var inte det bästa med lite väl hård vind, men folk kom och folk hade trevligt i natten. Det åts fika, minglades och grillades korv. Folk hoppades innerligt att det skulle komma en ugglan men tyvärr förgäves. I nät fastnade istället en fladdermus som kunde betraktas vid fågelstationen och Olof lyckades fånga en dvärgbeckasin, så på det stora hela blev det ändå lyckat.

För egen del gjorde jag ett antal försök under september och början av oktober men jag gav sedan upp. Falsterbo lyckades fånga en pärluggla och sent, sent fick även Ottenby en i näten.

Hösten 2014

Hoppet var återigen tillbaka. Rapporter från Gävle talade om god tillgång på ugglor. ”Snart kommer de!” tänkte jag.

Det blev 16:e september och premiär utan tur. Vinden var fel och känslan dålig, och så fortsatte det. Medan andra skådare såg väderkartor med ostvindar och rubinnäktergalar så såg jag dåligt läge för ugglor. Så kom första kvällen med bra läge. Humöret på topp men med en summa på noll. Dock så hade jag skymtat och hört en ugglan under kvällen. Slutet på september och ny kväll på udden. Sista rundan och där sitter äntligen en pärluggla! Underbart och hoppet fylldes på igen. Tyvärr blev det enda pärlugglan i fångsten för hösten men en annan trevlig sak inträffade.

Christer Herremo kom en kväll ner till fågelstationen, så jag tog håven och lampan och traskade ut. Någon timme senare när jag kommer tillbaka tyder Christers kroppsspråk på att han har något inne i kuren. När jag kommer fram sitter han med en kattuggla.

För all del är kattugglan vanlig, men i fångsten på Torhamn är det den ovanligaste av våra vanliga ugglor. Flera nätter då jag varit ute under hösten 2014 har det dragit runt en kattuggla i fångstområdet, något som sällan ses annars. Att den hittade till nät var helskoj! I övrigt sågs ett par hornugglor som sig bör under en höst, två kringflygande pärlugglor samt en jorduggla som var en decimeter från att hamna i håven.

Även 2014 hölls en nattexkursion på udden. Även denna blev publikt sett väldigt lyckad. Många barn var med och besökare kom ända från Kristianstad. Barnen uppskattade väldigt ett litet gäng med rödhake, kungsfågel och gårdsmyg

innan skymning och förväntningarna var höga. Likt 2013 var förutsättningarna inte optimala men hoppet fanns ändå. Rundorna gick, kaffet gick åt och korvar grillades men ugglorna uteblev. Under en av rundorna ses ögonreflexer inne i ringmärkdungen. Vid vidare undersökning hittas en mård sittande inne i en ihålig trädstam; publiksuccé. Olof gjorde återigen en insats med håv och kunde denna gång fånga in en kärrensna till besökarnas förtjusning.

En tanke som gnagt är varför ugglorna uteblev denna höst, det kändes ju så bra inför hösten. Två saker kan vara värda att nämna: vind och temperatur. Hösten bjöd på få mer stilla dagar utan det var mest blåst hela tiden, och till råga på det en hel del ostvindar. Och som tidigare nämnts har ostvindar varit kassa pärlugglevindar de tidigare höstarna. Hösten 2014 var också väldigt varm, så alla de ugglor som troligtvis funnits i landet har säkert haft relativt enkelt att hitta föda där de suttit och inte haft någon vidare anledning att flytta på sig.

En sak är i alla fall säker, när hösten 2015 kommer så bjuder jag in till fler nätter under förutsättning att det finns ugglor att fånga.

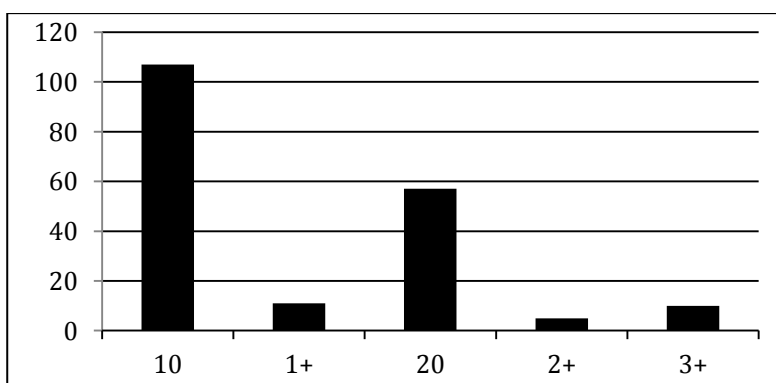
Om de ringmärkta pärlugglorna

Då materialet fortfarande är för litet för att kunna dra några säkra slutsatser får nog följande text ses som en reflektion snarare än en vetenskaplig diskussion.

Åldersbestämning av fåglar vid ringmärkning i Sverige sker via ett kalenderårssystem vilket ger att den angivna åldern ”10” ger åldern ”född i år”, ”20” är ”född förra året”. X+ ger att fågeln är x kalenderår eller äldre, det vill säga att 1+ ger född i år eller tidigare och 2+ ger född förra året eller tidigare och så vidare.

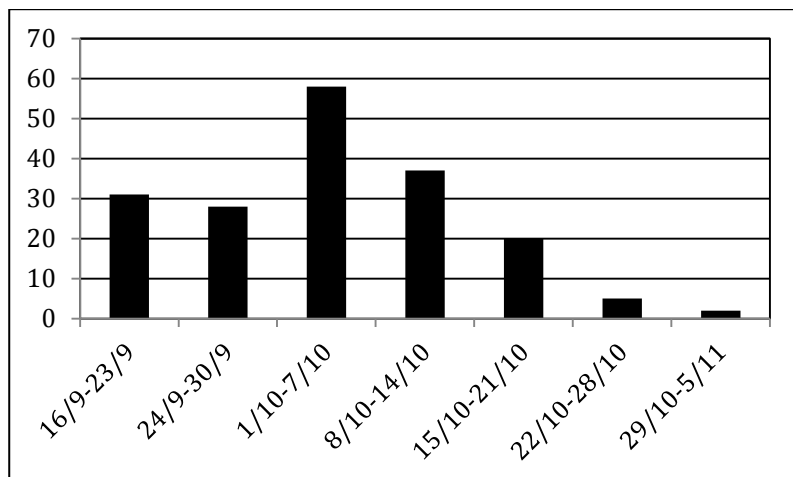
Åldersbestämningen hos pärlugglor är relativt lätt om de följer de ruggningsmönster på/i vingarna de vanligtvis gör. Självklart kan detta schema förändras om någon fjäder tappas när den inte ska tappas. Ungfåglar har en enhetlig generation fräscha vingfjädrar, således ser alla fjädrar likadana ut sett till slitage och kvalitet. Fjölårsfåglar har en generation nya fjädrar samt en generation obytta juvenila fjädrar, således kan en ruggräns utläsas. Pärlugglor inne på sitt tredje kalenderår har tre generationer vingfjädrar: en ny, en äldre och en juvenil. Således kan två ruggränser läsas ut på vingen. Från det fjärde kalenderåret ruggas de sista juvenila vingfjädrarna bort.

Ingen skillnad har gjorts på kön under ringmärkningen.

Figur 1. Åldersfördelning av åldrar hos ringmärkta pärlugglor Torhamns fågelstation 2008-2014.

Ovanstående diagram visar åldersfördelningen av de ringmärkta pärlugglorna. Föga förvånande står ungfåglaerna för den största andelen. Rimligen är det så att det är just ungfåglaerna som har störst benägenhet att röra på sig då de ännu inte är köns mogna och inte heller lyckas muta in något bra vinterrevir. De gamla fåglarna är rimligtvis vana små uvar som lärt sig hur man bäst ordnar sitt vinterrevir och har därför mindre benägenhet att flytta.

Figur 2. Datumfördelning av ringmärkta pärlugglor Torhamns fågelstation 2008-2014.

Diagrammet antyder att toppen för rörelsen av pärlugglor sker under den första halvan i oktober.

Ålder	2008	2011	2012	2014	2008-2014
10	17	43	47	0	107
1+	5	2	4	0	11
20	17	9	31	0	57
2+	2	2	1	0	5
3+	0	3	6	1	10
Summa	41	59	89	1	190

Tabell 1. Fördelning av ringmärkta pärlugglor på Torhamns fågelstation 2008-2014.

Här är en överblick över de olika åren vi fångat pärlugglor på Torhamns fågelstation. Intressant att läsa ut är den relativt höga andelen fjolårsfåglar under 2008 och 2012. Det antyder att överlevnaden från 2007 och 2011 var relativt god, god gnagartillgång, och tvingade fler fåglar i rörelse efterföljande höst. Samtidigt ligger andelen gamla individer ungefär jämnt över samtliga åren med fångst.

Under ringmärkningen på Torhamn under 2011 och 2012 har vi gjort sex stycken kontroller av norskmärkta fåglar och dessutom har två av våra Torhamnsmärkta pärlugglor kontrollerats i Norge. Detta bör antyda en flyttrörelse i sydvästlig riktning och att de sedan kan leta sig tillbaka till Norge igen.

Det goda året 2011 kan förklaras av en lyckad häcksäsong, det ännu bättre året 2012 kan förklaras av ännu en god häcksäsong och en hög överlevnad från 2011. 2013 blev det troligtvis en gnagarkrasch och sämre häckresultat som följd av detta. Efter en koll på artportalen verkar 2014 varit ett godkänt häckår och den

inledande fångstlyckan längre norrut talar för detta också. Så en hel del pärlugglor verkade vara i rörelse under september men rörelsen verkade senare i stort avstanna. Personligen tror jag att den varma hösten och relativa blåsten gjorde att pärlugglorna aldrig kom ner till oss i någon större omfattning. Jämför jag hösten 2014 med hösten 2012 var andelen mer stilla kvällar klart större under 2012. Vill även minnas att det var mer västvindar under den tidiga hösten 2012. Fram till slutet av september 2012 var det en formidabel våg av västvindar och många märksiffror av tättingar var rätt låga. När västvinden släppte sitt grepp gick proppen ur för många rödhakar och under en och samma dag satte Torhamn, Utklippan och Ottenby fångstrekord.

Vindriktning tycks styra en hel del där ostvindar må vara bra för våra rara östliga flyttare men sämre för pärlugglorna som tycks gynnas av västliga vindar när de ska ner till oss i Blekinge. Ett rimligt scenario om nu huvuddelen av de märkta pärlugglorna kommer från nordväst. Flera nätter som sett bra ut men då det varit ostvindar har det i princip inte hänt någonting i näten.

Vad tror jag om pärlugglorna för hösten 2015? Som vanligt har jag just nu gott hopp. Om 2014 var ett ok häckår och OM 2015 kan bli ett bra häckår så tror jag att vi har en hel del pärlugglor att vänta under hösten 2015. Men som alltid är fåglar nyckfulla och ingenting kan tas för givet.

Jag kommer i vilket fall i den mån jag har möjlighet att fortsätta leta troll till hösten och önskar alla som vill välkomna till Torhamns fågelstation när pärlugglorna börjar komma igång igen.

*Pärluggla på besök i ringmärkarkuren.
Foto Anders Loell.*

Anders Loell